

ולרי ברכיה

סמנכ"ל, המשרד להגנת הסביבה
(לשעבר)

ציטוט מומלץ

ברכיה ו. 2025. לזכרו של פרופ'
אורי מרינוב, 1935–2025: אבי
תשתית המנהל הסביבתי בישראל.
אקולוגיה וסביבה 16(1).

לזכרו של פרופ' אורי מרינוב, 1935–2025: אבי תשתית המנהל הסביבתי בישראל

12 במרץ, 2025

גיליון אביב 2025 / כרך 16(1)

זוכרים

פרופ' אורי מרינוב נלקח לבית עולמו ב-25 בינואר 2025 בגיל 89. הוא היה ממקימי קיבוץ נחל עוז. בשנת 1973 החליטה הממשלה, על בסיס הצעה שהכין מרינוב, להקים את השירות לשמירת איכות הסביבה, והוא התמנה למנהל השירות. כמנהל השירות הניח מרינוב את היסודות למדיניות הסביבתית של ישראל. הוא הוביל להקמת המשרד לאיכות הסביבה (ב-1988), וניהל אותו עד 1992. מרינוב היה פרופסור בחוג למשאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה, וחבר סגל בבית הספר לקיימות באוניברסיטת רייכמן.

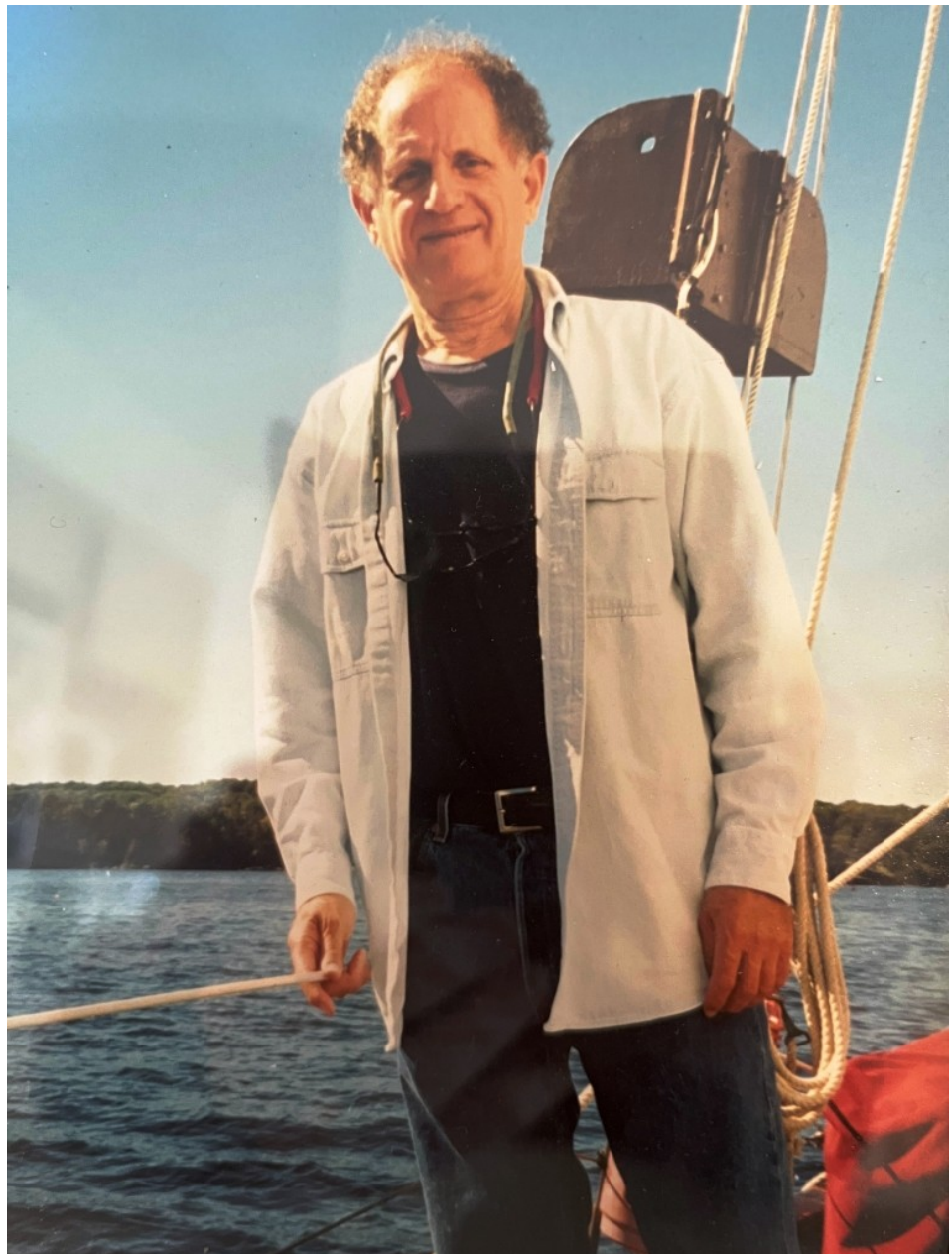
זיכרונות אישיים מהשירות הציבורי, מאת ולרי ברכיה

זכיתי ללוות, כקולגה, את עשייתו הייחודית של פרופ' אורי מרינוב למען איכות הסביבה בישראל במשך שני עשורים. רבים מאיתנו תרמו להתפתחות ולפיתוח הידע המדעי והמחקר וכן לגיבוש וליישום של מדיניות לאומית בתחום איכות הסביבה, אך אורי היה המנהיג שבנה את המערכת הציבורית הישראלית שאפשרה לפעול לפיתוח

כלים ואמצעים לניהול הסביבה. לאחר הכנס הבין-לאומי הראשון בנושא איכות הסביבה (ועידת שטוקהולם, 1972) הוא גיבש את הגרעין המקצועי הראשוני שכלל כעשרה מומחים ואנשי תמיכה. בתמיכתו של סגן ראש הממשלה דאז, יגאל אלון, ומתוקף החלטת ממשלה, הוא הקים את השירות לשמירת איכות הסביבה בשנת 1973.

לאורי היה החזון להכיר כי חקיקה או הצהרות לא יספיקו כדי להעלות נושא בלתי מוכר לסדר היום הלאומי. הוא זיהה את הצורך לפעול מול ההשפעות ההרסניות ההולכות וגוברות של זיהום אוויר ומים, חומרים מסוכנים, פסולת וחשיפה לרעש. הוא היה מודע להצלחת שמירת הטבע בישראל, אך טען כי שימור הסביבה לא זכה להכרה מצד הציבור והממשלה, שתמכו בתעשיות שגרמו לזיהום ולסיכונים. חיים קוברסקי, מנכ"ל משרד הפנים דאז, האמין בחזונו של אורי וביכולתו, וסייע לו לבסס ולהרחיב את השירות לשמירת איכות הסביבה ולפתח יחידות סביבתיות ברשויות המקומיות.

אורי זיהה כי הצטרפות לאמנות ולפעילויות סביבתיות בין-לאומיות יכולה לסייע לקדם את נושא הסביבה בסדר היום המקומי. הוא ישב עם נציגי מדינות הים התיכון (לרבות עם נציגים ממדינות ערב, עוד לפני הסכם השלום עם מצרים) במטרה להפסיק את זיהום הים התיכון. אורי זכה להוקרה בפורומים בין-לאומיים כאיש מקצוע וכנציג ישראל.

אורי מרינוב היה "המנהיג שבנה את המערכת הציבורית הישראלית שאפשרה לפעול לפיתוח כלים ואמצעים לניהול הסביבה" | צילום מהאלבום המשפחתי

אורי חיפש הזדמנויות להעלות נושאים סביבתיים לסדר היום הממשלתי והציבורי, ולא היסס לעשות זאת. כשארעו אירועים דרמטיים שזכו לתשומת לב תקשורתית, למשל שרפות שהיו מעורבים בהן חומרים מסוכנים.

הוא האמין כי אנו חייבים להתקדם בצעדים גדולים, אחרת נישאר בלתי רלוונטיים, ועם זאת, הכיר גם בחשיבותה של התקדמות הדרגתית. לכן, בעוד שהוא חיפש את ה"קפיצות", חברי הצוות דחפו את המערכת קדימה בצעדים קטנים, תוך יצירת תהליכים ותקדימים בחקיקה, במערכת קבלת ההחלטות ובבתי המשפט.

לא חיכינו לקבל סמכויות חוקיות. אלה הגיעו לאחר שהוכחנו כי מומחים סביבתיים יכולים לתרום לזיהוי השפעות סביבתיות שליליות ולהציע פתרונות למניעתם, לשיפור ההחלטות של מוסדות ציבור ולגיוס תמיכה ציבורית. היינו "יועצים" ללא סמכויות אכיפה וללא זכות הצבעה בוועדות. עם הזמן רכשנו את אמונם של אנשים רבים, אך היו לאורי ולשירות גם מתנגדים רבים, כגון:

1. ההסתדרות, שרצתה להגן על מקומות עבודה בתעשיות לאומיות, אף על פי שהיו בין המזהמים העיקריים;
2. ענף התחבורה, שטען כי התרומה של פיתוח תשתיות כבישים לצמיחה הכלכלית חשובה יותר משימור הסביבה;
3. חברת החשמל, שהקימה יחידות ייצור חשמל חדשות שהחמירו את זיהום האוויר והים;
4. הרשויות המקומיות, שהתנגדו לדרישות לטיפול בשפכים ולמימון איסוף פסולת וטיפול בה.

במהלך ישיבות ממשלה ובמועצה הארצית לתכנון ולבנייה הצגנו עמדות מקצועיות שלעיתים היו לא מקובלות מבחינת פוליטיות, ולכן מצאנו את עצמנו במאבקים קשים אל מול גורמים כלכליים וציבוריים רבי עוצמה. אורי פיתח יחסי עבודה קרובים ומכבדים עם ארגוני החברה האזרחית, בייחוד עם החברה להגנת הטבע, גם כאשר היו בינינו חילוקי דעות.

אורי מרינוב "היה מנהיג עם חזון וכריזמה אישית, שיזם והוביל את המדיניות הציבורית הסביבתית בישראל,

והקים וטיפח את התשתית המוסדית והכלים הביצועיים ליישום שלה" | צילום מהאלבום המשפחתי

אורי האמין בצוות שלו, והצוות האמין בו. מעבר לישיבות עבודה ולדיווחים שבועיים, הוא לקח את הצוות לסיורים ברחבי הארץ כדי לראות במו עיניהם את השפעות הזיהום וההתדרדרות הסביבתית. כאשר מנכ"ל משרד הפנים דאז ניסה להדיח את אורי מתפקידו, חברי הצוות דרשו פגישה עימו והבהירו כי הם עומדים לצד המנהל שלהם.

הקמת המשרד לאיכות הסביבה ב-1988 הייתה הפתעה מוחלטת לכולנו. אורי תכנן להפוך את השירות לשמירת איכות הסביבה לרשות עצמאית, בדומה לרשות שמורות הטבע. יחד עם היועצת המשפטית, עו"ד רותי רוטנברג, הוא הכין הצעה להקמת רשות, שכללה מבנה ארגוני, תקציב וחקיקה מתאימה. כאשר נוצר צורך פוליטי להקים משרד ממשלתי חדש, אורי שינה את ההצעה מרשות למשרד – וכך נולד המשרד לאיכות הסביבה, בראשותו של רוני מילוא.

הקמת המשרד שינתה את האתוס של הצוות באופן דרמטי. השירות פעל כמעין תנועת נוער – המונע משליחות ומהתלהבות, ופועל באופן מאוד לא קונבנציונלי. כעובדי משרד ממשלתי הוענקו לנו סמכויות, תקציבים ומבנה רשמי. מ"יועצים" הפכנו לחברי ועדות בעלי זכות הצבעה – נציגי שר.

כשאורה נמיר נכנסה לתפקיד השרה לאיכות הסביבה, נקט אורי צעד הפורמלי שהיה מקובל באותם ימים עבור מנכ"לים מכהנים, והגיש לשרה מכתב התפטרות. באותן שנים (בניגוד לימינו) ניתנה חשיבות רבה לרציפות התפקודית של הדרג המקצועי הבכיר, ולכן אורי הופתע עד מאוד כשהשרה קיבלה את התפטרותו. לאחר ההלם הראשוני אורי אמר שזו הקלה, כי כעת לא יצטרך להיות אחראי לשרפה הבאה באתר רמת חובב. אורי המשיך לעסוק בנושאים סביבתיים כיועץ עצמאי וכמרצה באקדמיה עד סוף חייו.

רבים מאלה שעבדו לצידו מרגישים כי אורי לא קיבל בארץ את ההערכה שהיה ראוי לה. עבור ותיקי השירות והמשרד אורי היה מנהיג עם חזון וכריזמה אישית, שיזם והוביל את המדיניות הציבורית הסביבתית בישראל, והקים וטיפח את התשתית המוסדית והכלים הביצועיים ליישום שלה.

אני מבקשת להביע תנחומים למשפחתו. יהי זכרו ברוך.